

Тематски зборник научних радова
МИ И ДРУГИ КРОЗ ВИЗУРУ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

књига 3
ИСТОРИЈА И ЕТНОЛОГИЈА

МИ И ДРУГИ КРОЗ ВИЗУРУ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ
(Тематски зборник научних радова)

књига 3

ИСТОРИЈА И ЕТНОЛОГИЈА

Издавачи

Институт за српску културу Приштина – Лепосавић
e-mail institut.skp@gmail.com

Академија за националну безбедност Београд

За издаваче

Проф. др Драган Танчић, редовни професор

Проф. др Драган Симеуновић, академик

Главни и одговорни уредник издавачке делатности

Проф. др Драган Танчић, редовни професор

Заменик главної и одговорної уредника издавачке делатности

Проф. др Драган Симеуновић, академик

Уредили и њиредили

Др Далибор Велојић, виши научни сарадник

Др Јован Симијановић, научни сарадник

Научни савети њубликације

Др Весна Зарковић, виши научни сарадник

Др Гордан Бојковић, виши научни сарадник

Др Александар Павловић, виши научни сарадник

Проф. др Синиша Мишић, редовни професор

Проф. др Божидар Зарковић, редовни професор

Др Срђан Цветковић, научни саветник

Др Саша Станојевић, ванредни професор

Лектјура и коректјура

Др Јелена Војиновић Костић, ванредни професор

Компјутерска обрада

Миодраг Панић

Штампа

ГИД „Pi-press“, Пирот

Тираж

150

ISBN 978-86-82736-05-9

Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

Тематски зборник научних радова

МИ И ДРУГИ КРОЗ ВИЗУРУ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

књига 3

ИСТОРИЈА И ЕТНОЛОГИЈА

Лепосавић, 2024.

Рецензенти

Проф. др Синиша Мишић, редовни професор, Филозофски факултет, Универзитет у Београду

Проф. др Божидар Зарковић, редовни професор, Филозофски факултет Косовска Митровица, Универзитет у Приштини

Др Саша Станојевић, ванредни професор, Филозофски факултет Косовска Митровица, Универзитет у Приштини

Др Тодор Галунов, ВТУ „Св. Кирил и Методиј“, Исторически факултет, ВТУ Велико Трново

Проф. др Марко Атлагић, Филозофски факултет у Косовској Митровици, Универзитет у Приштини

Др Немања Мрђић, виши научни сарадник, Археолошки институт Београд

Др Бобана Миловановић, виши научни сарадник, Археолошки институт Београд

Др Слободан Селенић, виши научни сарадник, Институт за новију историју Србије

Др Драгомир Бонцић, виши научни сарадник, Институт за савремену историју Београд

Др Милутин Живковић, виши научни сарадник, Институт за савремену историју Београд

Др Милан Гулић, виши научни сарадник, Институт за савремену историју, Београд

Др Драгана Јањић, научни саветник, Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

Др Гордан Бојковић, виши научни сарадник, Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

Др Весна Зарковић, виши научни сарадник, Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

Др Иван Бецић, виши научни сарадник, Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

Др Борис Стојковски, доцент, Филозофски факултет у Новом Саду, Универзитет у Новом Саду

Др Далибор Велојић, виши научни сарадник, Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

Др Александар Павловић, виши научни сарадник, Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

Др Ена Мирковић, научни сарадник, Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

Објављивање овог зборника суфинансирало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије.

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР	9–12
Марко П. Атлагић, <i>Исфабриковани „масакр“ у Рачку 1999. године и друге лажи као један од најосредних разлога НАТО агресије на СР Југославију / Србију</i>	13
Драгана Ј. Јањић, Горан М. Јанићијевић, <i>Рецепција феномена Косовски завет у савременој српској култури и изван ње</i>	21
Јован Ј. Алексић, <i>Петстоогодишњица Косовској боја у светлу извештаја Дабро–босанског Источника</i>	37
Марија М. Ненадић Журка, <i>Косовски вилајет у шиитској на румунском језику</i>	55
Божица З. Славковић Мирић, <i>Између савремености и модернизације: поглед у развој пољопривреде на Косову и Метохији између два светска рата</i>	67
Далибор З. Велојић, <i>Хијенске прилике у вучијарском срезу и радови на побољшању снабдевања пијаћом водом 1930–1941.</i>	89
Иван М. Бецић, <i>Учешће Косова и Метохије у привреди Јужне Србије 1919–1929.</i>	101
Момир Н. Нинковић, Игор М. Ђурић, <i>Бели Руси у Метохији – Породица Чистић у Истоку (1928–1940)</i>	117
Небојша В. Стамболија, <i>Жртве Другој светској рату са простора Аутономне Косовско-метохијске области према подацима пописа жртва рата</i>	147
Душан М. Бојковић, <i>Установљивање Аутономне Косовско-метохијске области 1945.</i>	163
Сава Д. Ђурђевић, Весна С. Зарковић, <i>Развој општинске Лейосавић у двадесетом веку и миграциона кретања становништва (случај Крајевца)</i>	181

Драгољуб Г. Мандић, „Косовски њроблем су сїворили комунисїи“: Борислав Пекић и косовско њиїање	203
Урош Д. Микетић, О Косову, на Косову, са Косова – њрилої њознавању њолийичке биоїрафије Пеїра Сїамболића	215
Стефан Иванов Анчев, Война НАТО против СРЈО – прелудия к конфликту вблизи российской территории	233
Александар С. Павловић, Унуїарейничка именованња код Срба у шарїланинској жуїи Сиринић: Пример Буїара, сїановника села Гоїшовуше	249
Невена С. Петковић, Филије: Кулїура исхране Срба и Албанаца на Косову и Меїохији и њен реїонални конїексїи	275
Верица Р. Грбовић, Кулїурне асимилације и дисимилације као њоследице динамике коезїисїенције Срба и Албанаца на њросїору Косова и Меїохије	299

CONTENT

FOREWORD	9–12
Marko P. Atlagić, <i>The fabricated "massacre" in Račak in 1999 and other lies as one of the immediate causes of NATO'S aggression in FR Yugoslavia / Serbia</i>	13
Dragana J. Janjić, Goran M. Janićijević, <i>The reception of the phenomenon of the Kosovo Covenant in contemporary Serbian culture and beyond it</i>	21
Jovan J. Aleksić, <i>The 500th Anniversary of the Battle of Kosovo in the light of the report of the Dabro–Bosanski Istočnik</i>	37
Marija M. Nenadić Žurka, <i>Kosovo Vilayet in press in Romanian language</i>	55
Božica Ž. Slavković Mirić, <i>Between stagnation and modernization: A look at the development of agriculture in Kosovo and Metohija between the two world wars</i>	67
Dalibor Z. Velojić, <i>Hygienic opportunities in the Vučitrn Region and work on improving drinking water supply 1930-1941</i>	89
Ivan M. Becić, <i>The participation of Kosovo and Metohija in the economy of Southern Serbia 1919–1929</i>	101
Momir N. Ninković, Igor M. Đurić, <i>White Russians in Metohija – Chistov family in Istok (1928–1940)</i>	117
Nebojša V. Stambolija, <i>Victims of The Second World War from the area of the Autonomous Kosovo-Metohija Region according to the data of the census of war victims</i>	147
Dušan M. Bojković, <i>Establishment of the Autonomous Kosovo Metohija Region in 1945</i>	163
Sava D. Đurđević, Vesna S. Zarković, <i>Development of The Municipality of Leposavić in the twentieth century and migration movements of the population (Case of Kragujevac)</i>	181

Dragoljub G. Mandić, „Communists created a Kosovo Problem“: <i>Borislav Pekić and Kosovo Issue</i>	203
Uroš D. Miketić, <i>About Kosovo, in Kosovo, from Kosovo</i> - <i>Contribution to knowing the political biography</i> of <i>Petar Stambolić</i>	215
Stefan Ivanov Anchev, <i>NATO's war against SRYU – A prelude to</i> <i>conflict close to the territory of Russia</i>	233
Aleksandar S. Pavlović, <i>Interethnic namings among Serbs</i> <i>in Šar mountains Parish Sirinić: An example of Bulgarians,</i> <i>residents of the Village Gotovuša</i>	249
Nevena S. Petković, <i>Filije: Food culture of Serbs and Albanians</i> <i>in Kosovo and Metohija and its regional context</i>	275
Verica M. Grbović, <i>Cultural assimilations and dissimilations</i> <i>as a consequence of the dynamics of coexistence of Serbs</i> <i>and Albanians in The Area of Kosova and Metohija</i>	299

Александар С. ПАВЛОВИЋ*

Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

УНУТАРЕТНИЧКА ИМЕНОВАЊА КОД СРБА У ШАРПЛАНИНСКОЈ ЖУПИ СИРИНИЋ: ПРИМЕР БУГАРА, СТАНОВНИКА СЕЛА ГОТОВУШЕ**

Айсџиракџи: Предмет рада представља феномен колективних именовања унутар заједнице Срба у шарпланинској жупи Сирињић, заснован на давању заједничких надимака становницима истог села. Акцент је, у том смислу, стављен на разматрање употребе термина *Бујари*, којим Срби из различитих сирињићких насеља именују становнике једног села – Готовуше, али који и сами становници поменутог села у појединим ситуацијама користе да би означили себе. Именовање становника Готовуше наведеним термином у раду се посматра као део система који поред надимака садржи извесне подручацице и стереотипе, чиме се ова пракса доводи у везу са обликовањем *друјосџи* унутар релативно компактне етничке целине састављене од припадника заједнице сирињићких Срба. Уз настојање усмерено у правцу разумевања истраживаног феномена, циљ рада представља покушај да се у контексту преовлађујуће слике о међуетничким, углавном српско-албанским односима на Косову и Метохији, пружи допринос расветљавању *сџоља* не толико видљиве унутаретничке хетерогености код самих Срба, у овом случају у једној локалној средини као што је шарпланинска жупа Сирињић. Резултати презентовани у раду добијени су помоћу квалитативних истраживачких метода, пре свега вођења разговора са саговорницима, а реализовани су на основу теренских истраживања спроведених у Сирињићу у више наврата током 2023. и 2024. године.

Кључне речи: Сирињић, Готовуша, Срби, *Бујари*, Штрпце, Косово и Метохија, унутаретничка именовања, надимци села.

У раду представљам део резултата теренских истраживања у шарпланинској жупи Сирињић,¹ која сам започео 2018. године са циљем изучавања

* Виши научни сарадник, ORCID 0000-0001-8487-7069, alek.pavlovic@hotmail.com

** Рад је настао у оквиру научноистраживачког рада НИО по Уговору склопљеним са Министарством науке, технолошког развоја и иновација број: 451-03-66/2024-03 од 26. 1. 2024. године.

1 Сирињић се налази на крајњем југу Косова и Метохије, на североисточним обронцима Шар-планине. Ова жупа се територијално данас поклапа са општином Штрпце

нематеријалног културног наслеђа локалних Срба. У фокусу поменутих истраживања нашли су се елементи обредно-обичајне праксе припадника истраживане српске заједнице повезане са прославом Белих поклада, или Прочке,² како се наведени празник у терминологији Срба у Сиринићу зове, док је циљ истраживања био усмерен ка сагледавању структуре проучаваних феномена, али и њиховог значаја као чиниоца очувања идентитета и континуитета локалног српског становништва у контексту његовог положаја у већински албанском окружењу и у условима друштвено-политичких процеса на Косову и Метохији после НАТО агресије на СР Југославију 1999. године до данас. Догађај коме је у том смислу била посвећена посебна пажња заузимао је централно место у корпусу покладних пракси сиринићких Срба, а то је опход маскиране поворке која је на симболичан начин приказивала женидбу популарног јунака српске народне епике Краљевића Марка. Поворка је организована у два насеља – Штрпцу, средишту Сиринића, и Готовуши, селу надомак Штрпца, с тим да је друга поворка свој опход правила тако што је идући из Готовуше пролазила кроз села Доњу Битињу и Беревце, након чега је долазила у Штрпце, а затим се враћала у Готовушу. Изузимајући обредни контекст маскиране поворке, чији се опход на дан Белих поклада у традицији Срба повезује са уверењем да се њоме, уочи почетка ускршњег поста, растерују зле силе, али и придобија наклоност духова предака, покладна свадба „Женидба Краљевића Марка“ у Штрпцу, Готовуши, и другим поменутим насељима, показивала је особине догађаја друштвено-забавног карактера, са обележјима светковине или народног весеља. То није било необично ако се има у виду схватање сиринићких Срба по ком Беле покладе представљају дан праштања, када се маскирана поворка

и већином је насељена Србима. Поред насеља Штрпца, средишта општине, у ком живи српско становништво, у Сиринићу има још 15 села: четири су насељена Албанцима (Брод, Фираја, Ижанце, Коштањево), пет су мешовита српско-албанска (Вича, Горња Битиња, Доња Битиња, Драјковце, Сушиће), док је шест села настањено Србима (Беревце, Брезовица, Врбештица, Готовуша, Јажинце, Севце) (Radovanović 1998: 49–50). Према ванредном попису из 1989. године, у 16 насеља жупе живело је укупно 12601 становника, од чега 8332 Срба (66,1%) и 4125 Албанаца (32,7%) (Radovanović 2000: 21). Исељавање српског становништва са Косова и Метохије после НАТО агресије на СР Југославију 1999. године није у већој мери захватило становништво Сиринића, док се део Срба из околних области покрајине услед албанског прогона ком су након поменуте агресије били изложени у жупу доселио (Младеновић 2019: 57). Године 2003. укупан број Срба у Сиринићу био је око 13000 (Младеновић 2005: 171).

- 2 Појмом *йокладе* у српском језику означава се припремни период уочи већег црквеног (хришћанског) празника (Марјановић 2008: 112). У ужем значењу под овим појмом подразумева се последњи дан пред почетак сва четири годишња поста (ускршњег, петровског, госпођинског, божићног) (Prošić 1978: 33). Термин *Беле йокладе* потиче од назива *Бела недеља* и њиме се означава седмица уочи ускршњег поста (Петровић 1998: 31), док назив *Прочка*, распрострањен на Косову и Метохији, долази од термина *Прошћене йокладе*, као ознаке за дан праштања, када се они који су међу собом завађени „помире, опросте један другоме увреде, па „лака срца и душе“ запосте велике посте“ (Vukanović 1986: 383).

организује из разлога да би својом појавом допринела ширењу ведрога духа и доброг расположења међу људима.

Опход маскиране поворке о Белим покладама у Сиринићу испуњен је шалом, смехом, гласним оглашавањем његових учесника, што не одудара од покладних пракси забележених шире код Срба, али ни од сличних феномена заступљених код других народа који се могу описати као догађаји карневалског типа, препознатљиви по ритуалности, колективности и живописности, као и по томе што се обично одржавају приликом смене годишњих доба – зиме и пролећа. Реч је о догађајима који у себи садрже драмске игроказе, сатиру, ласцивност, због чега се они могу дефинисати као врста својеврсног друштвеног одушка који под контролисаним условима омогућава попуштање притиска прокламованих друштвених начела и њихову инверзију у један привидно другачији свет, различит од уобичајене свакодневице. Опход маскираних покладних поворки у Сиринићу завршава се чином „венчања Краљевића Марка“, који се одржава у Штрпцу и Готовуши, а који је састављен од хумористичког програма у извођењу главних учесника поворки – *кума, девоера, сџарој свайи, Краљевића Марка, снаше*, и других. Програм је осмишљен тако да окупљене мештане забави, а изводи се на начин да се главни учесници поворке са говорнице обраћају становницима наведених насеља, читајући шаљиве текстове, рецитације, изводећи скичеве, и слично.³

О маскираној покладној поворци у Штрпцу, средишту Сиринића, већ сам писао (видети Павловић 2018, 2019, 2022). Иако овај феномен није предмет истраживања чије резултате у овом раду настојим да представим, поменуо сам га да би ми послужио као увод у тему која ме је код сиринићких Срба додатно заинтересовала, а са којом сам у додир дошао управо захваљујући истраживању „Женидбе Краљевића Марка“. Појаву о којој је реч, наиме, уочио сам приликом свог првог боравка у Сиринићу о Белим покладама 2018. године, и то у току чина „венчања Краљевића Марка“ који се одигравао у Штрпцу, након што је маскирана поворка завршила опход кроз поменуто насеље. Тада се, док је на говорници у центру Штрпца трајао хумористички програм, међу окупљеним мештанима појавила маскирана поворка из Готовуше, која је претходно обишла села Доњу Битињу и Беревце. Готовушани су, исто као Штрпчани, у својој поворци имали *Краљевића Марка, снашу, кума, девоера*, итд., с тим да је, за разлику од Штрпчана који су у опход већином ишли ходајући, док је неколико главних учесника јахало на коњима, поворка из Готовуше била састављена од десетак коњаника и мањег запрежног возила у коме се возила *снаша*, односно *млада*. Видевши да је маскирана поворка из Готовуше стигла у Штрпце, један од учесника хумористичког програма тада је са говорнице прочитао унапред припремљене стихове, намењене гостима из суседног села:

3 За припрему хумористичког програма, као и опхода маскираних поворки, и у Штрпцу и у Готовуши задужени су тзв. организациони одбори, неформална тела састављена обично од неколико лица, углавном мушкараца млађег животног доба из оба наведена насеља.

„Е мој друже готовушки,
 нишаним вас ја на пушки!
 Види коња како воња,
 ко мотелска стара клоња.
 Е мој друже, ти бугарски,
 ви сте мали катастарски!
 Пусто село, пуста поља,
 за Штрпце вам увек воља!
 Увек кад вам зафали,
 Скопско пиво би вам дали.
 Прво ћемо вас напити,
 па са вама о вашем трошку
 Прочку прославити!“

Наведени стихови, како се види, имали су подругљив карактер и били су усмерени ка исмевању маскиране поворке из Готовуше, али, очигледно, и свих становника овог села. Стиховима је изражаван однос супериорности Штрпчана спрема житеља суседног насеља, тако да је Готовуша у поменутој песми описана као мало, пусто, неугледно село, чији су становници жељни доласка у Штрпце које је средиште Сирињића и највеће место у жупи. Сличан дочек о Белим покладама Готовушанима је у Штрпцу приређен и следеће, 2019. године, као и сваки наредни пут приликом прославе наведеног празника, све до 2024. године. Испоставило се да је у питању сценарио који се о Белим покладама у Сирињићу редовно одиграва и да је он установљен знатно пре 2018. године, када сам овој појави први пут присуствовао. Реч је, дакле, о пракси конципираној тако да покладна поворка из Готовуше у Штрпце долази када се у центру овог насеља одржава чин „венчања Краљевића Марка“, што учесници овог догађаја користе да Готовушанима упуте поруке подругљивог карактера, чиме, шалећи се на њихов рачун, изазивају смех код окупљених Штрпчана. Након што се извесно време задрже у Штрпцу учесници маскиране поворке из Готовуше враћају се у своје село где следи „венчање Краљевића Марка“ које они организују.

Док је карактер односа Штрпчана према Готовушанима, који се читавао на основу наведених догађаја о Белим покладама, био такав да је он одражавао подругљивост и подсмех, њиме је манифестован још један важан моменат који је додатно откривао наизглед не толико видљиве особине унутаретничких релација код Срба у Сирињићу. У питању је означавање становника села Готовуше термином *Буџари*, на шта је указивао већ сегмент садржан у претходно наведеним стиховима који је гласио „Е мој друже, ти бугарски“. Да је реч о придеву изведеном из именице Бугарин потврђивала су идентична именовања која су о Белим покладама, практично сваки пут од 2018. до 2024. године, чему сам лично сведочио, учесници „венчања Краљевића Марка“ у Штрпцу употребљавали за означавање маскиране поворке из Готовуше, а која су се подједнако јављала у форми придева

и именице – *бујарски* и *Бујари*. Посебно, при том, треба истаћи чињеницу да су сâми Готовушани приликом доласка у Штрпце за себе користили термин *Бујари*. Није било неубичајено да се након дефилеа кроз центар Штрпца, где се у присуству великог броја мештана одвијао чин „венчања Краљевића Марка“, учесници маскиране поворке из Готовуше на једном месту окупе и скандирају „Ми смо Бугари, најјачи смо, најјачи!“, што су чинили по узору на поједине навијачке групе које су по сличним паролама у јавности одавно познате (пример су навијачи Црвене Звезде и Партизана, са паролама „Ми смо Цигани, најјачи смо, најјачи!“, односно „Ми смо Гробари, најјачи смо, најјачи!“).

Не губећи из вида карактер Прочке, као празника који сâми Срби у Сиринићу виде као дан када су шала и сатира дозвољени у мање умереном интензитету него иначе, због чега подруглив тон Штрпчана на рачун Готовушана вероватно не би требало превише да чуди, за начин на који су се учесници маскиране поворке у Штрпцу обрађали својим „колегама“ из Готовуше може се рећи да је био индикативан са становишта могућег показатеља неких стварних односа становника два насеља који би на идентитетској равни потенцијално могли да садрже перцепције испуњене доживљајима међусобних разлика, повезаних са извесним антагонизмима, ривалитетима, и слично. У прилог наведеном опажању ишло је означавање Готовушана од стране Штрпчана именом *Бујари*, чиме су становници Штрпца осећање дистанце у односу на житеље Готовуше додатно потцртавали, и то на термилошком нивоу. Да је поменути назив представљао својеврсну међу која је обликовала „поделу“ међу Штрпчанима и Готовушанима потврђивали су и ови други, будући да су се са термином *Бујари* они непосредно идентификовали, показујући то управо у Штрпцу, пред становницима овог насеља.

Када сам се за феномен именовања становника Готовуше термином *Бујари* више заинтересовао показало се да житеље овог села поменути именом не означавају само Штрпчани, него и Срби из других насеља у Сиринићу. Показало се и да Готовушани нису једини који су у контексту унутаретничких релација међу сиринићким Србима означени надимком заједничким за све становнике села. Именовања овог типа у Сиринићу има још, па се, рецимо, и за Штрпчане користи посебан надимак, а то је *јушље*, док су становници села Севце познати као *четшалке*, Јажинца *љавље*, итд. Према тумачењима добијеним од припадника заједнице сиринићких Срба, наведени надимци порекло воде углавном од локалних термина и најчешће се везују за неку особину коју су својевремено, као врсту стереотипа, становницима дотичних насеља доделили становници суседних села. Надимак *јушље*, на пример, становницима Штрпца наводно је дат из разлога што је међу житељима овог насеља својевремено владала гушавост. Севчани су прозвани *четшалке* по томе што су спрам своје наводно грубе, горштакче нарави подсећали на *четшала*, односно штап који се на врху рачва због чега има два шиљка која могу да повреду човека.

Према једном другом тумачењу, Севчанима је поменути надимак дат због тога што су наводно високи и суви, баш као и четала.

Истраживање чије резултате у овом раду настојим да представим било је подстакнуто управо опажањем феномена именовања унутар заједнице Срба у Сиринићу, који се испољавао у облику давања заједничких надимака становницима истог села. Иако се међу сиринићким Србима може срести више имена којима се означавају становници неколико различитих насеља, приликом истраживања нарочиту пажњу привукао ми је превасходно један случај, а то је означавање житеља села Готовуше именом *Бујари*. То је било из два разлога. Први је тај што је наведени надимак, по свему судећи, коришћен нарочито у контексту односа Штрпчана и Готовушана, што је, посматрано са истраживачке тачке гледишта, отварало питање постојања реалних перцепција међусобне друштвене дистанце код становника два насеља, чија би рефлексија била управо употреба поменутог термина. Други разлог био је тај што је у спектру заједничких надимака за становнике истог села у Сиринићу то било једино име које није добијено према особинама које су наводно красиле житеље дотичних насеља. За разлику од *Ћушљи*, *Чешалки*, *Љављи*, и других, Готовушани су свој надимак добили према етнониму Бугари, који се везује за народ у суседству Срба и Србије. Занимало ме је због чега је то тако?

Циљ истраживања представљеног у раду био је пружање доприноса разумевању феномена унутаретничких именовања код Срба у шарпланинској жупи Сиринић, као заједнице која *сиоља* показује особине компактне српске етничке целине. Акцент је, у том смислу, био стављен на разматрање означавања житеља села Готовуше именом *Бујари*, уз настојање да овај случај именовања буде сагледан превасходно са емпиријског становишта. То значи да је истраживани проблем примарно разматран узимајући у обзир *емску*, антрополошки кључну перспективу, под чиме се подразумевало да је главни задатак истраживачког поступка био усмерен ка доласку до увида у начин на који је именовање Готовушана именом *Бујари* перципиран *изнутра*, односно из угла актера непосредно укључених у проучавани феномен. Овако конципирано истраживање требало је да омогући добијање грађе која би погодовала пружању одговора на неколико питања: 1) како сиринићки Срби, пре свега Готовушани, објашњавају порекло имена *Бујари*; 2) да ли се иза употребе наведеног имена „крију“ односи засновани на перцепцијама друштвене дистанце, па и доживљајима идентитетске *грујосџи*, нарочито међу становницима Штрпца и Готовуше; 3) колико је и у којим ситуацијама означавање Готовушана именом *Бујари* данас заступљено код Срба у Сиринићу; 4) како је надимак *Бујари* са вредносног аспекта конотиран и да ли он описује неке стереотипне особине које становницима Готовуше приписују житељи других насеља у Сиринићу?

У сврху остварења наведеног циља у истраживању су примењени квалитативни методолошки приступи, на првом месту вођење разговора са саговорницима. Иако резултати представљени у раду чине део ширих

истраживања спроведених у Сиринићу од 2018. године до данас, грађа за потребе теме којом се рад конкретно бави прикупљена је на основу теренских истраживања спроведених у жупи током 2023. и 2024. године. Истраживање је вршено у Штрпцу и Готовуши, углавном на основу разговора формалног типа који су вођени помоћу полуструктурираног упитника.⁴ Употребом наведеног метода добијена је наративна грађа чији су поједини сегменти, ради илустрације проучаване проблематике, у раду приказани у форми транскрипција. Узорак истраживања био је састављен од двадесет два саговорника, чију структуру је чинило шеснаест особа мушког пола и шест особа женског пола, старости од 30 до 81 године. Због ограниченог броја саговорника, те због чињенице да су они бирани по препоруци, пре свега на основу њихових међусобних познанстава, наведени узорак имао је непробабилистички карактер,⁵ што значи да резултате истраживања представљене у раду треба посматрати само као делимичне, односно недовољно обухватне за извођење општијих закључака од значаја за истраживану тему.

ОТКУД СТАНОВНИЦИМА ГОТОВУШЕ НАДИМАК БУГАРИ?

У етнолошко-антрополошкој литератури земаља бивше Југославије надимци села представљају готово потпуно занемарен феномен (Nedeljković 2017: 11). Појава надимка, било личног, породичног, или неког другог, генерално је дуго третирана као „сувише обична, свакодневна, блиска и неупадљива да би пробудила знатнију пажњу етнолога“ (Ritig Beljak 1976: 93). На неоправдану запостављеност надимка као феномена указује већ то што он није само језичка ознака, већ и социо-културна категорија са функцијом боље и тачније идентификације појединца или групе, али и са улогом пружања доприноса друштвеној интеграцији и друштвеној контроли и регулацији (Исто: 96, 98). Када је реч о надимцима села, може се рећи да је у питању појава која је стара, али да на јужнословенском простору није остало много документованих сведочанстава која би потврђивала њену ширу распрострањеност, што је можда утицало на то да домаћи етнолози и антрополози нису пружили већи допринос истраживању овог феномена. Осим у Туропољу, области јужно од Загреба, Горском Котару, Бачкој, као и код етничке групе Карашеваца у области Караш-Северин у румунском делу

4 Захваљујући употреби упитника овог типа саговорници су имали прилику да на многа питања одговарају према свом нахођењу, без ограничавања или усмеравања. Ово је доводило до разговора који су често деловали спонтано, што је понекад омогућавало добијање података корисних за истраживање до којих се вероватно не би дошло да су разговори вођени помоћу строго структурираног упитника.

5 Особина непробабилистичког узорка је да се његове јединице бирају према одређеним преференцијама, због чега он не одражава репрезентативну слику проучаване заједнице. Код узорка пробабилистичког типа, са друге стране, свака јединица узорка може се по својим особинама узети као представник популације чији је део (Вучинић Нешковић 2013: 32–33).

Баната, Саша Недељковић нигде више није наишао на постојање надимака села, због чега овај аутор сматра да је реч о феномену који није усамљен, али да нема доказа да је он универзалан (2017: 10–11, 15).

Разлог због ког у домаћој етнологији и антропологији надимцима села није посвећивана већа пажња лежи и у томе што наши старији етнологи ову појаву нису доводили у везу са надимцима, нити су са њом у теоријском и емпиријском смислу били упознати. Неки међу њима, попут Миленка Филиповића, у овом феномену уочавали су сличност са подручацима, као народним умотворинама које настају због тога што се становници једне области у перцепцији оних који упућују поругу разликују у односу на становништво околних области, што би, према Саши Недељковићу, значило да се постојање оваквих умотворина може повезати са доживљавањем *group-ness*, посебно унутар релативно компактних средина у којима влада велика „културна интимност“ (Исто: 12). Ако би се надимци села довели у везу са подручацима, њихов заједнички именитељ, како наводи Недељковић, били би стереотипи, засновани на упрошћавањима и генерализацијама којима се „све особине припадника једне групе своде на једну особину, или један скуп особина, а та се особина онда пројектује на све припаднике групе, без изузетка“ (Исто: 13). Овако схваћени, надимци села могу се дефинисати као стереотипне метафоре које су по правилу негативне, или увредљиве, са том карактеристиком да садрже представе о другима, а не о сопственој заједници, што значи да надимак група никада не приписује сама себи, тј. да он не може бити производ аутостереотипа (Исто).

Изучавајући надимке села код Карашеваца, Саша Недељковић констатује да у култури припадника поменуте етничке групе овај феномен служи као неформални систем означавања и класификације којим се признају и акцентују унутаргрупне разлике, а на основу ког се стичу и преносе знања о локалним и индивидуалним карактеристикама, али и регулишу друштвени односи, те репродукују постојећи обрасци расподеле моћи. У прилог теоријској контекстуализацији посматраног феномена Недељковић указује на то да надимци села, заједно са стереотипима који их прате, код Карашеваца кореспондирају са међусеоском интеракцијом, односно постојањем хијерархије међу селима, и да су као такви усмерени ка унутаретничкој комуникацији (Исто: 10–11, 19). Надимцима села стварају се когнитивне мапе помоћу којих припадници заједнице настоје да ту исту заједницу схвате, али и да одреде своје место унутар ње. Процес настајања надимака, међутим, није увек јасан, и могуће је да он представља одговор на потребу становника локалне средине за изврћањем „објективних“ чињеница о стварности (Исто: 20–21).

Феномен надимака села, према Недељковићу, може бити типичан за групе које су се, између осталог, преселиле из једног краја у неки други крај или које живе у изолатима окружени другим групама. Говорећи о Карашевцима, поменути аутор износи претпоставку по којој надимци карашевских села можда садрже информације у вези са пореклом ове етничке групе,

тј. местом одакле се она доселила, али не искључује могућност да су надимке својих села Карашевци примили од румунских староседелаца (Исто: 15–16). Ако би се на ствари гледало на поменути начин, вероватно не би било неоправдано поставити питање да ли би наведена логика могла да послужи у расветљавању порекла надимка *Буџари*, којим становнике села Готовуше зову Срби из Штрпца и других српских насеља у Сиринићу? Питање би, другим речима, могло да гласи да ли се име које се Готовушанима приписује унутар заједнице сиринићких Срба може посматрати као траг на основу ког би било могуће претпоставити одакле су се њихови преци доселили, што би евентуално могло да сугерише и њихово давнашње порекло?

Одговор на постављено питање, по свему судећи, не би могао да буде потврдан, имајући у виду историјску аргументацију која не пружа податке на основу којих би се могло претпоставити да су се преци Готовушана доселили из Бугарске или да су пореклом били Бугари. Још Јован Цвијић, наиме, износи тврђу по којој су Срби у Сиринићу мањим делом староседеоци, а већином досељеници, који се у жупу досељавају пре средине 18. века, и то са северозапада и југоистока. Струја са северозапада, према Цвијићу, била је много снажнија и долазила је из више правца: из призренске области, укључујући Средску, Гору и Подриму, ђаковичке и пећке нахије, гусињског краја и даље из Црне Горе, чак из Боке Которске. Из правца југоистока, одакле је досељеника било мање, долазило се из тетовског и скопског краја и Качаника. Поред наведеног, Цвијић тврди да се један род, са 14 кућа, у Сиринић доселио из Румуније, а да се за шест родова, са 34 куће, не зна одакле потичу (1996: 359–360). О пореклу сиринићких Срба сличне податке доноси и Атанасије Урошевић. Он констатује приближно исти однос заступљености староседелаца и досељеника, при чему за досељенике, за које каже да у Сиринић долазе у више етапа од средине 18. до прве половине 19. столећа, наводи да потичу из Црне Горе са Боком Которском, Полога и скопског краја у Македонији, Подрима, Метохије, области Качаника и Урошевца, Горе и северне Албаније. Урошевић помиње и досељенике непознатог порекла, који су, како каже, у жупу досељени доста давно (2001: 228–229).⁶

Помени о Сиринићу као посебној административној јединици са именом које је познато до данас датирају још из средњовековног доба (Исто: 194). О старини и континуитету српске етничке структуре становништва ове жупе сведочи турски Попис области Бранковића из 1455. године (Букумирић 1988: 254), у ком су садржана имена највећег дела савремених сиринићких насеља (Младеновић 2019: 53). Пописом је обухваћена и Готовуша, као село које је у посматраном раздобљу имало 64 дома, искључиво са становништвом српског, односно хришћанско-српског порекла (Јовановић 2001: 110).

6 На то да су миграциона кретања утицала на демографску структуру становништва Сиринића указује и Милета Букумирић, чији се закључци о присуству староседелаца и досељеника у жупи, те о правцима досељавања, у знатној мери подударају са Цвијићевим и Урошевићевим тврђама (1988: 255).

На основу истраживања у Сиринићу 1899. године, Јован Цвијић бележи да у Готовуши има 19 родова, са 104 куће, од чега су четири рода, са 34 куће, била староседелачка, док је десет родова, са укупно 50 кућа, било досељеничко, пореклом из села Бурник код Сиринића, тетовске и ђаковачке казе. За четири рода, са 16 кућа, Цвијић наводи да им се порекло заборавило, будући да је реч о „староседеоцима и досељенима пре 200 година“, док за један род, са четири куће, каже да има порекло које није познато (1996: 361). Атанасије Урошевић, који је у Сиринићу истраживао тридесетак година после Цвијића, за Готовушу доноси следеће податке: родова непознатог порекла било је укупно 36 кућа, док је потомака досељеника било укупно 82 куће. Досељеници су били пореклом из Полога у Македонији, косовског села Семање и северне Албаније. Урошевић, што је посебно занимљиво, наводи да староседелаца у Готовуши има четири куће и да у њима живе *Бујаркини*, који су име наводно добили по томе што се неко од предака из овог рода на печалби оженио Бугарком (2001: 249).

Осим у Готовуши, Урошевић нигде више у Сиринићу не наилази на наведено име, исто као што Милета Букумирић једино у овом селу унутар целе жупе бележи антропоним *Бујаркини*, као „породични надимак две куће Сталетовића и две куће Стаменковића“ (1988: 361). Са поменутиим именом, исто само у Готовуши, сусреће се и Радивоје Младеновић, који надимак *Бујаркини* наводи више пута у дијалекатском материјалу насталом на основу грађе коју је 2003. године забележио у разговору са саговорницима из овог села (видети 2019: 381, 437, 539, 975). Младеновић, између осталог, на два места доноси казивања саговорника чији садржај може бити индикативан са становишта изношења претпоставке о пореклу надимка *Бујаркини*, на шта много раније указује још Атанасије Урошевић, а то је да је он наводно добијен по Бугарки коју је оженио неко од мушких предака једног од родова у селу. У казивањима које бележи Младеновић стоји: 1) „Ги вікоў Бугаркіни. По нікóје ба́бе.; Сталетовић нóсим презіме йо *gege*“ (Исто: 381); 2) „Ги вікоў Бугаркіни. По нікóје ба́бе біло ла́ган. Остáло та́ко“ (Исто: 975).

У прилог томе да је дотични род у Готовуши надимак *Бујаркини* могао добити по Бугарки коју је један од његових мушких предака оженио на печалби иде чињеница да се са опадањем сточарства, које је у Сиринићу до 19. века било главна привредна грана, део локалних Срба окренуо управо печалбарењу. Сиринићани су на рад ван своје жупе одлазили као терзије, зидари и бунарџије, и то прво у ближе крајеве, а касније и у много даље – све до северне и јужне Америке (Младеновић 2005: 177). На печалбу су ишли и у Румунију и Бугарску, где су проводили много више времена него у завичају, дружећи се и мешајући са тамошњим становништвом (Јастребов 2018: 218).⁷

⁷ Традиција печалбарства међу сиринићким Србима присутна је и у најновијем добу. Последњих десетлећа 20. века становници жупе на рад су неретко одлазили у западну Европу (Младеновић 2005: 177), док их практично вишедеценијска неповољна економска ситуација која траје до данас, а која је проузрокована привредним пропадањем током деведесетих година прошлог столећа, нарочито стагнирањем у условима дубоко

Сећање на то да су им преци били печалбари, и са тиме повезано предање да је име *Бујаркини* настало захваљујући браку мушкарца из Готовуше са женом коју је упознао на печалби у Бугарској, у свести сиринићких Срба могу се срести до данас. Да је тако сведочи наративна грађа добијена на основу теренских истраживања чије резултате у овом раду представљам, из које се види да су порекло именовања Готовушана термином *Бујари* саговорници из Штрпца и Готовуше доводили у везу са надимком *Бујаркини*, који су тумачили као последицу наводне женидбе локалног Србина са Бугарком. Наведена верзија тумачења, ипак, међу саговорницима није била уједначена, што значи да се у њиховим исказима она јављала у варијантима. Неки саговорници су сматрали да је име *Бујари* настало по томе што се девојка из Готовуше удала за бугарског војника, док су поједини наводили да оно потиче од тога што су у време рата команда и главнина бугарске војске у Сиринићу били стационарани у Готовуши, због чега је, наводно, долазило до честих контаката бугарских војника са локалним сеоским становништвом. Ови контакти су, према неким саговорницима из Штрпца, довели до тога да су Готовушани током рата са Бугарима наводно чак сарађивали: „Они су највише прихватили бугарску окупацију. Они су се са њима поистоветили. Солидарисали се“ (м. рођ. 1965. год., разговор вођен 13. јуна 2023. године). Заједничко свим саговорницима било је да су поменуте догађаје смештали у недовољно јасно одређену прошлост, па су неке од њих, рецимо, везивали за период Првог или Другог светског рата, и слично:

„Тај назив се заснива на једној чињеници што је неко од њих радећи, да ли за време Првог светског рата или после тога, упознао Бугарку и довео је. Оженио се са Бугарком. Од те његове брачне везе настала је једна мала мавала⁸ коју и дан-данас зову Бугаркини. Па су наши чули да је неко из Готовуше оженио Бугарку и назвали их Бугари. Погрдно! [...] Али то је задржано, тако да их и друга села, и Севчани и Битичани, зову као Бугари. То је искључиво због те Бугарке која је била“ (м. рођ. 1972. год., разговор вођен 19. марта 2024. године).

„Свако село је имало свој надимак. Ми Бугари због тога што имали овде једну мавалу... Бугаркину. Нека за време рата, нека из њихове фамилије се удала за Бугарина, који су Бугари овде били за

измењеног друштвено-политичког контекста на Косову и Метохији после НАТО агресије 1999. године, приморава на то да у потрази за послом и зарадом одлазе где год могу, углавном у Београд и друге градове централне Србије. Многи Сиринићани обављају сезонске послове, често у грађевини, након чега се до следеће прилике враћају кући, док има и оних који успевају да пронађу стално запослење што обично доводи до њиховог трајног исељења из жупе.

8 Термин *мавала* у говору сиринићких Срба односи се на реч *махала*. Појава да се глас „х“ изговара као „в“ код Срба у Сиринићу није неуобичајена, па се осим поменуте речи у њиховом говору среће реч *мавање* под којом се подразумева *махање*, и слично.

време рата. Другог светског рата. Тако да, она се удала и питали чији је овај? – А, онај Бугаркин! И тако остали Бугаркини и они по томе добили назив Бугари. Цело село прозвали Бугари. И остало тако“ (м. рођ. 1966. год., разговор вођен 16. марта 2024. године).

„Мавала Бугаркини добила име зато што у старо време, ратно, територију Готовуше окупирали Бугари. [...] Зато што Бугари окупирали Готовушу, и тако у шалу, или кад се причу анегдоте, Готовушанке и Бугари постоји вероватноћа да су имали везе. Значи, зато што су Бугари биле ту због тога су Готовушани добили назив, јер су једноставно биле под окупацију у тај период и онда зато их и зову Бугари“ (ж. рођ. 1993. год., разговор вођен 15. јуна 2023. године).

Док се на основу претходног излагања може наслутити логичка веза између надимка *Бујаркини*, односно *Бујари*, са једне стране, и наводних догађаја који су до настанка поменутог надимка довели, са друге стране, поставља се питање због чега је стварни или замишљени контакт становника Готовуше са једним или више припадника бугарске етничке групе, било да је он остварен путем склапања брака или другачије, у перцепцији Срба у Сиринићу био толико сигнификантан да послужи за обележавање свих житеља поменутог села истим именом – *Бујари*? Спрам ограниченог простора који је обимом овог рада предвиђен, одговор на постављено питање, у најкраћим цртама, вероватно би било могуће дати са два становишта: ширег културолошког и ужег историјског. Културолошки гледано, феномен употребе фигуре *грујоја* у сврху означавања припадника властите етничке групе код Срба није неуобичајен, нарочито у контексту означавања сународника који су настањени или су пореклом из региона са карактером пограничне области или области мешања становништва. Перцепције припадника других етничких група у том случају неретко се преносе на план унутаретничких релација, на начин да се припадницима *своје*, исте групе, приписују имена, али и особине припадника идентитетски *грујачијих* група са којима су они били или су и даље у посредном или непосредном контакту.⁹ За надимак *Бујари*, у том смислу, може се претпоставити да он није везан само за Сиринић, већ да се среће и другде на Косову и Метохији, али и шире.¹⁰ Карактеристично за овај надимак јесте да у свести

9 Ово је, између осталог, уочено нарочито код исељеника који се сусрећу са тиме да их становници области у које се досељавају опажају као сличне етнички *грујима* са којима су у суседству они претходно живели. Тако су, на пример, разлике у начину живота и систему вредности биле разлог да Срби у централној Србији своје сународнике досељене са Косова и Метохије често перципирају као сличне Албанцима, што је код досељеника изазивало осећање неприхваћености од стране локалног домицилног становништва (Златановић 2011: 83).

10 Приликом својих теренских истраживања на Косову и Метохији сусрео сам се са још једним случајем именовања термином *Бујари*, и то код Срба у ораховачком крају. Овде Срби из Велике Хоче своје сународнике у Ораховцу зову *Бујарима*, исто као што зову и

сиринићких Срба он кореспондира са доживљајем Бугара као значајних *друџих*, што значи да се у контексту комуникације унутар истраживане српске заједнице његова употреба може посматрати као средство у улози обртања уобичајеног реда стварности, усмереног ка обликовању алтернативне спољашње идентификације становника једног села – села Готовуше.

Гледано са историјског становишта, уже везано за сâм Сиринић, фигура Бугара као *друџо* или *друџих* у свести локалних Срба блиско је повезана са фигуром *нейријашџеља*, што вероватно може да укаже на разлог због ког су могући појединачни контакти Готовушана са припадницима бугарске етничке групе код житеља жупе могли бити перципирани као инкриминишући, тако да сви становници Готовуше буду прозвани истим именом – *Бујари*. У томе може да лежи и објашњење због чега именовање поменутих надимком код сиринићких Срба у основи има негативну конотацију, сходно чему може бити јасније зашто је употреба имена *Бујари* у означавању житеља Готовуше могла бити таква да је њен циљ примарно био усмерен ка томе да Готовушани од стране својих сународника у жупи буду извргнути порузи, подсмеху, и слично. Заслуге за стицање епитета непријатеља у свести сиринићких Срба Бугарима су припале превасходно захваљујући бугарској окупацији Сиринића у оба светска рата, која је међу локалним српским становништвом остала упамћена по свирепости, злочинима и насилним покушајима бугаризације. Услови живота под бугарском влашћу били су много тежи него под влашћу других окупатора на тлу Србије, у прилог чему говори констатација да су Бугари у окупираним деловима Косова и Метохије, па тако и у Сиринићу, спроводили терор са циљем да „униште све вредности које су указивале на Србе, њихову културу, образовање и традицију“ (Зарковић 2016: 58). О трагу који је бугарска управа оставила у сећању сиринићких Срба сведочи чињеница да су до дана данашњег у њиховом усменом предању остала сачувана казивања о страдању локалног становништва за време окупације. Ове су „успомене“ уткане и у сâм сиринићки говор, па није неуобичајено да у намери да опишу какво насиље, или, пак, да упуте какву претњу, локални Срби користе синтагму „бугарско тепање“: „Чинили зулум доста Бугари! Што кажу, бугарско тепање“ (м. рођ. 1951. год., разговор вођен 10. новембра 2023. године); „Кад треба мало деца да се васпитају, па каже: Има да једеш бугарско тепање! Ако не слушаш“ (м. рођ. 1963. год., разговор вођен 16. марта 2024. године).¹¹

ораховачке Албанце. При том, Албанци ван Ораховца албанске, али и српске становнике овог града такође именују на исти начин, термином *Бујари*. Наведени феномен сам забележио, прикупио о њему основне податке, али њиме се до сада нисам детаљније бавио.

- 11 Да су у усменој традицији сиринићких Срба до најновијег доба присутна казивања о тешком положају локалног становништва за време бугарске окупације потврђује и дијалекатски материјал који је у Сиринићу прикупио Радивоје Младеновић. Године 2003. године овај аутор је у селу Врбештици, на пример, забележио казивање саговорнице која је тада имала пуних седам деценија живота, која је, између осталог, рекла: „И кад бија окупатор, отерале ми оца Бугари у Штрпце. И тепале, гониле. [...] Од Штрпце па га отерале у Бугарију. Тамо бија заробен шес месеца у робљу“ (2019: 910).

ИМЕНОВАЊЕ СТАНОВНИКА ГОТОВУШЕ НАДИМКОМ
БУЃАРИ У КОНТЕКСТУ УНУТАРЕТНИЧКИХ ОДНОСА
МЕЂУ СРБИМА У СИРИНИЋУ

У наставку рада пажња је усмерена на разматрање употребе надимка *Бујари* за означавање становника села Готовуше са аспекта улоге овог феномена као средства унутаретничке комуникације међу Србима у Сиринићу. Акцент је стављен на емпиријско становиште, што значи да је проучавани проблем сагледаван кроз визуру чињеничног материјала сакупљеног на основу теренских истраживања у сиринићким насељима Штрпцу и Готовуши. Полазећи од циља рада, конципираног у његовом уводном делу, именовање становника Готовуше надимком *Бујари* у наставку је разматрано у контексту реалних друштвених односа и у пракси унутар заједнице сиринићких Срба. Истраживани феномен посматран је из неколико углова: 1) односа друштвене дистанце и међусобних перцепција код Срба у Сиринићу, нарочито међу житељима Штрпца и Готовуше; 2) ситуационих оквира везаних за праксе именовања становника Готовуше надимком *Бујари*; 3) вредносних конотација и стереотипних представа повезаних са именовањем Готовушана наведеним надимком.

Судећи према наративној грађи добијеној на основу теренских истраживања у Штрпцу и Готовуши, вероватно не би било погрешно претпоставити да доживљаји друштвене дистанце међу становницима различитих насеља у Сиринићу локалним Србима нису непознати. Ипак, део саговорника обухваћених истраживањем, који би се спрам својих година могао сврстати у категорију лица старијег животног доба, износио је уверење да су разлике у међусобним перцепцијама Срба настањених у различитим насељима жупе у ранијим временима биле израженије, а да су у савременим условима живота оне у значајној мери избледеле. Према оваквом становишту, већа и лакша мобилност људи, омогућена захваљујући масовној употреби превозних средстава, на првом месту аутомобила, довела је до чешћих контаката међу житељима села, што значи и до редовнијих међусобних друштвених односа и веза. Ово, као и многе друге савремене појаве, као што су утицај масовних медија, употреба модерних средстава комуникације, приклањање савременим стиливима живота, и слично, условило је, према саговорницима из поменутог старосне категорије, социјално „зближавање“ међу Србима у Сиринићу, а тиме и умањивање, па и брисање осећања међусобних разлика код становника различитих насеља.

Период за који је везивана израженија заступљеност доживљаја међусобних разлика код сиринићких Срба у казивањима старијих саговорника није био јасно прецизиран. Он је углавном описиван недовољно одређеним терминима *раније* или *некада* и неретко се односио на временско раздобље раног детињства саговорника, а понекад и на године, па и деценије пре тога. Доживљаји међусобне дистанце, према тумачењу саговорника, у наведеном периоду били су израженији из разлога што контакти између села нису били

фреквентни, иако поједине друштвене везе, пре свега брачне, међу селима нису биле неуобичајене. На мањи интензитет контаката утицао је посебно начин привређивања, будући да је живот на селу подразумевао практично сталну заокупљеност радовима у пољу, око стоке, и слично, због чега становништво често није имало времена за друге активности, укључујући посете другим селима у жупи. Описана ситуација наводно је онемогућавала веће мешање становништва, што је утицало на извесну затвореност према контактима *сиоља*, чиме је међу житељима различитих насеља одржавана друштвена дистанца, а тиме и одређени степен доживљаја међусобних разлика. Према казивањима појединих саговорника, одсуство чешћих контаката узроковало је чак појаву антагонизама који су се испољавали међу становницима неких насеља. Овај феномен, по свему судећи, био је изражен нарочито између становника два суседна насеља – Штрпца и Готовуше, и то не без разлога. Како је један саговорник из Готовуше објашњавао, то је било зато што су житељи Штрпца, као већег и многољуднијег насеља, знали да према својим суседима Готовушанима испољавају надмен однос, на шта су ови други одговарали потребом да им се реванширају:

„Раније је било да мање можеш да одеш у друго село. Био си као неко са стране. Сад млади свуда иду. Све то има кола, кафићи... Седе по кафићима. Свако са сваким. [...] А раније, не можеш тек тако да одеш тамо. Ако, опет, имаш неког пријатеља, онда одеш. А што си дошо? Тако неко те пита. И нарочито смо ми имали проблема са Штрпцем. Готовуша и Штрпце. И они веће село, и онда наши да се направе мало важни, па оду: Шта оћеш ти? Па, било је мало и туча. [...] Али то било пре. Раније. Ја кад сам био момак, та наша генерација педесет и неких година, скоро да је било мирно. Ишли смо на игранке. Ми тамо, они овамо. На ове саборе смо ишли и тамо и овамо и било је мешања, да кажем. А мало раније било више одвајања“ (м. рођ. 1956. год., разговор вођен 18. марта 2024. године).

Односи Штрпчана и Готовушана изгледа да нису антагонизмом били обележени само зато што су становници Штрпца, као највећег насеља у Сиринићу, за себе спрам становника Готовуше присвајали статус својеврсне хијерархијске надређености, на шта друга страна није остајала равнодушна, већ и због извесних, крајње прагматичних разлога, чије су се консеквенце одражавале на егзистенцијалној равни, што значи на економски положај и једних и других. С обзиром на то да је реч о два суседна насеља, антагонизми између њихових становника, како су поједини саговорници саопштавали, датирани су практично *joш од Турака*, а били су проузроковани међусобним споровима око земљишта, на првом месту око *џланине*, тј. пашњака на које се у времену док сточарство као привредна грана у Сиринићу није замрло стока у летњем периоду године истеривала на испашу. Поменути спорови, према казивању саговорника, понекад су доводили до сукоба и физичких

обрачуна међу становницима два насеља, нарочито у ситуацијама када би једна од две стране сматрала да су им комшије из суседног села заузеле *џланину* ради испаше своје стоке. У усменој традицији Срба у Штрпцу и Готовуши, бар код старијих генерација, предања о наведеним догађајима до данас нису заборављена, као што, судећи на основу казивања појединих саговорника из Готовуше, није заборављено ни да су спорови Штрпчана и Готовушана око *џланине* окончани негде пре Другог светског рата, али да је својеврсни ривалитет између житеља два насеља, чијем настанку је поменути спор умногоме кумовао, наставио да живи и касније.

„Наше село се никада није поносило са Штрпчанима. Мада сад, то је мало... Страсти су се смириле. [...] То је остало због, овај, имања. Јер горе ми граничимо на планини са Штрпце. И они терали стоку на наше пашњаке овамо. И онда наши то нису дозвољавали. Ти, што су били имућни са стоком. И онда је долазило до туче горе. Међутим, одозго се преносило то и у село. И онда, кад дође неко из Штрпца, значи то није било шансе да прође без туче. Са других села, не. Али чим дође из Штрпце, онда је то била стварно...“ (м. рођ. 1962. год., разговор вођен 12. априла 2024. године).

„За планину смо се тукли. На планину се раније истеривала стока. На бачила. Е онда, једно брдо зовемо Криви рид, а друго брдо Прави рид. И онда су наши и Штрпчани ишли горе, да делимо планину. Где ће чија стока да пасе. Е онда, не сме твоја стока од овог брда да иде овамо, не сме твоја од овог брда тамо. Па је било толико проблема. Људи су трчали... Ради се, окопава се кукуруз, напустаи све и трк. Вилу у руке, и не знам шта, да се бијемо. Каже: Хоће Штрпчани да нам узму Криви рид! А ови отуда: Не, хоће Готовушани да нам узму Прави рид! [...] И онда је, знаш, толико била заоштрена работа да су морали судским путем да поделе брдо. И долазио је суд. И испало је после да смо ми победили на суду. То је било наше после. [...] Од тада је почео тај неки ривалитет међу нама. До дан-данас он траје. На неки начин траје... Понекад се то и кроз шалу спомиње, али долази богомаи и до тепање“ (смех) (м. рођ. 1956. год., разговор вођен 18. марта 2024. године).

Ако је веровати исказима саговорника, однос ривалитета, проистекао из спора око *џланине*, био је чинилац који је обележио међусобне перцепције Штрпчана и Готовушана, сходно чему се може претпоставити да је он имао запажену улогу у креирању друштвене дистанце међу њима. Саговорници обухваћени истраживањем, међутим, износили су уверење да поменута дистанца данас није тако изражена као што је била некада, док су неки међу њима тврдили да је она у данашњем времену једва приметна, или да је, пак, више нема. Са друге стране, оно што је истраживање показало јесте

да је осећање међусобног ривалитета у свести Штрпчана и Готовушана до данас у извесној форми ипак присутно, тако да се оно, између осталог, рефлектује управо кроз употребу надимака којима становници дотичних насеља једни друге означавају. Именовање Готовушана од стране Штрпчана термином *Бујари*, у том смислу, практично увек је усмерено ка испољавању одређене дистанце према онима који се поменути надимком именују, утолико више што именовање овим надимком обухвата комуникацију која садржи тонове подругљивог карактера. Исто је и у обрнутом смеру, када становници Готовуше житеље Штрпца именују надимком *Љуље*.

Посматрано са становишта реалних друштвених пракси, именовање Готовушана надимком *Бујари* од стране Штрпчана данас је уочљиво у контексту неколико ситуација. Оно је заступљено приликом појединих јавних догађаја, када долази до већег окупљања једних и других на истом простору. Један од ових догађаја, као што је раније поменуто, односи се на прославу Белих поклада, односно Прочке, када учесници маскиране поворке из Готовуше долазе у Штрпце, у тренутку када се у центру овог насеља, пред великим бројем окупљених мештана, у организацији учесника маскиране поворке из Штрпца одвија „Женидба Краљевића Марка“, и то њен завршни чин. Долазак у Штрпце, након што су обишли села Доњу Битињу и БЕРЕВЦЕ, за учеснике поворке из Готовуше, коју већином чине младићи узраста до двадесет пет година, слично као што је то случај и са поворком из Штрпца, представља начин да се пред својим комшијама „покажу“ и да им тако ставе до знања да маскирану покладну поворку организују и они. То је, како је један саговорник из Готовуше коментарисао, за Готовушане увек била прилика за надметање са Штрпчанима у томе чија је поворка занимљивија, бројнија, и слично: „Раније ишло се и у Драјковце. А у Штрпце обавезно. У Штрпце је некако као... Да покажемо да и ми имамо вучаре,¹² не само они. Па ко је бољи“ (м. рођ. 1963. год., разговор вођен 16. марта 2024. године).

У јавне догађаје током којих Штрпчани користе прилику да становнике Готовуше називају *Бујарима* убрајају се и турнири у малом фудбалу чије организовање у Сирињићу има релативно дугу традицију. Реч је о спортским такмичењима која се у жупи дуго низ година приређују о појединим датумима, пре свега о већим празницима, па су се тако, на пример, у ред најзначајнијих догађаја овог типа увек убрајали турнири о Првом мају, Великдану, тј. Ускрсу, итд. У питању је догађај искључиво локалног карактера, што значи да на њему учествују стриктно екипе из Сирињића, при чему

12 Маскирану поворку о Белим покладама, односно Прочки, која симболички приказује женидбу Краљевића Марка, Срби у Сирињићу зову *вучари*. Становницима жупе данас није познато зашто се ова поворка овако зове. Неки међу њима претпостављају да назив потиче од истоимене поворке ловаца која је у прошлости, када би уловила вука, ишла кроз село и показивала убијену звер, и то тако да су њени учесници били прерушени у животињске коже и крзно, слично учесницима маскираних покладних поворки који такође носе маске животињског порекла и изгледа (Павловић 2018: 479). Више о поворци вучара код Срба на Косову и Метохији, односу између старијег и новијег вида овог феномена, те променама његове структуре, садржаја и значења, видети у Ђурић 2023.

се турнири наизменично организују у више насеља: у Штрпцу, Готовуши, Врбештици, и другим. Саговорници обухваћени истраживањем указивали су на то да је највећи ривалитет на турнирима најчешће био између екипа из Штрпца и Готовуше, с тим да је последњих година број турнира, али и број екипа које на њима учествују, у сталном опадању. Данас је, према казивању једног саговорника из Готовуше, остала практично још само једна респектабилна екипа, и то управо из овог села. Говорећи о овој теми, исти саговорник је истицао традиционалну изједначеност у снази фудбалских тимова из Штрпца и Готовуше, али је наглашавао и острашћеност навијача две екипе, као и реакцију Готовушана на повике *Бујари!* који су им од стране Штрпчана упућивани:

„Ми смо имали јако добру, солидну екипу. Ми и Штрпце. Међутим, сада смо остали само ми, ови малтене и немају. И увек кад падне сусрет наше две екипе, било пре финала или за финале, то је било страшно навијање. И онда тад је долазило до тих... Атмосфера се мало угреје. Буде то скандирање. И онда наши на почетку би се љутили зашто нас зову Бугари“ (м. рођ. 1966. год., разговор вођен 16. марта 2024. године).

Именовање Готовушана надимком *Бујари* у контексту наведених догађаја манифестује се, дакле, кроз систем групне комуникације, што значи да главну особину наведене праксе чини контакт између две групе – становника Штрпца и становника Готовуше. Приликом прославе Белих поклада, односно Прочке, учесници маскиране поворке из Штрпца са позорнице у центру овог насеља долазак поворке из Готовуше „поздрављају“ именујући њене учеснике надимком *Бујари* (или им приписујући придев *бујарски*), док током одржавања турнира у малом фудбалу слично чине навијачи екипе из Штрпца, који играчима и навијачима из Готовуше упућују повике, називајући их истим именом. Иако именовање надимком *Бујари* у основи има за циљ извргавање порузи и подсмеху, на шта је претходно цитирани саговорник указао речима да „наши на почетку би се љутили зашто нас зову Бугари“, именовање на овај начин од стране Штрпчана, али и Срба из других насеља у Сиринићу, код Готовушана се данас не прихвата нужно као увреда. Поједини саговорници, рецимо, наводили су да су поменути начин именовања у неким својим ранијим годинама живота повезивали са осећањима нелагоде, али да су касније то почели да прихватају као шалу: „Раније мене беше криво док смо биле деца, па ми неко каже: Е, Бугарине! Сад, кад човек схвати то, то ти је као шала. То му више дође као неко наше обележје: Ево га овај, види, Бугарин!“ (смех) (м. рођ. 1963. год., разговор вођен 16. марта 2024. године). Да становници Готовуше према надимку *Бујари* имају такво становиште да га не доживљавају само као увредљиву ознаку коју им приписују други, него и као обележје са којим се и сâми поистовећују, говори у раду већ поменути податак да учесници маскиране поворке Готовушана који о Белим покладама посећују Штрпце

том приликом пред окупљеним Штрпчанима узвикују „Ми смо Бугари, најјачи смо, најјачи!“. Са овим надимком Готовушани се идентификују и приликом играња утакмица на турнирима у малом фудбалу, када као навијачи, узвикујући наведену паролу, бодре екипу из свог села: „Како генерације се мењале, превазишли смо то да нас то вређа, па кад се даде го, онда: Ми смо Бугари, најјачи смо, најјачи!“ (м. рођ. 1954. год., разговор вођен 14. јуна 2023. године); „Кад се игра фудбал, опет тај ривалитет неки, онда наши: Ми смо Бугари, најјачи смо, најјачи! То Готовушани сами за себе, кад навијају, кад се игра фудбал овде у нашој жупи“ (м. рођ. 1956. год., разговор вођен 18. марта 2024. године).

Манифестовање надимка *Бујари* као властитог обележја код становника Готовуше уочљиво је углавном у контексту догађаја јавног карактера, и то на начин да је оно са вредносног аспекта позитивно конотирано, као афирмативни чинилац самоидентификације. Треба поменути да се означавање термином *Бујари* јавља и у многим другим, свакодневним ситуацијама, и то често на интерперсоналном нивоу, у контакту међу појединцима. Приликом ових ситуација, судећи према казивању готово свих саговорника обухваћених истраживањем, на употребу надимака којима означавају једни друге становници Штрпца и Готовуше углавном су навикли, па Готовушани именовање термином *Бујари* најчешће доживљавају као шалу, исто као што Штрпчани обично прихватају да је реч о шали када их неко назове *јушље*. Један саговорник из Штрпца овакав однос са својим комшијама из Готовуше описао је речима: „Ја се дружим са њима, врло често. И знаш, у конверзацији се помене: А, ви гушље! – Ајде ћути, ви сте Бугари! Чак и два друга који се друже у кафани. То више буде у шали, да се помене нечија мањкавост“ (м. рођ. 1972. год., разговор вођен 19. марта 2024. године). Осећања увређености због именовања на наведени начин у поменутих ситуацијама углавном нема, што значи да нема ни љутње међу учесницима у комуникацији, међутим није искључено да неће сваки појединац у случају да га неко назове овим или оним надимком реаговати исто. Како ће ко у том случају поступити зависи од саме ситуације, али и од конкретних лица укључених у комуникацију. Ако појединац другу особу именује надимком *Бујарин* са јасном намером да га тако увреди, онда овај други то сасвим извесно неће схватити као шалу. Са друге стране, чак и ако нема намере да се увреда нанесе не значи да онај кога неко назове поменути надимком то неће разумети управо тако – као увреду. „Све зависи од појединца, од самог човека, од карактера“, коментарисао је по овом питању претходно цитирани саговорник. – „Онај ко се љути или замера врло лако сигурно ће то схватити као подругљивост или увреду, али већина нас не“.

Најзад, потребно је одговорити на још једно, последње питање: да ли именовање становника села Готовуше надимком *Бујари* подразумева постојање одређених стереотипних представа о њима у перцепцији сиринићких Срба, пре свега оних из Штрпца? Ако се пође од становишта по ком стереотипи представљају феномен заснован на упрошћавањима

и генерализацијама на основу којих се једна особина, или скуп особина, пројектује на све припаднике исте групе, одговор на постављено питање могао би да гласи да је у свести саговорника укључених у истраживање надимак *Бујари* доживљаван као својеврсна метафора са значењем које је имплицирало извесну представу о наводним карактеристикама становника Готовуше, за које је поменути надимак везиван. У основи, ово је превасходно значило да су о употреби надимака у Сиринићу, било да је реч о надимку *Бујари*, *јушље*, или неком другом, саговорници говорили као о средству погодном да се њиме у комуникацији међу становницима села, приликом одређених догађаја или у појединим ситуацијама, а најчешће у шали, укаже на какву негативну особину, недостатак или ману које једна страна приписује другој страни. Саговорници из Штрпца, у том смислу, за становнике Готовуше су говорили да су по извесним особинама они у жупи наводно били више „познати“ раније, док у садашњем времену карактеристика које им се приписују има све мање. Неке од особина које су Штрпчани везивали за Готовушане биле су да су они „пргави“, „кавгације“, и слично. У складу са наведеним, приписивана им је карактеристика да су „најгласнији“ или „најбучнији“ међу свим Србима у целој жупи. Поменуте особине поједини саговорници доводили су у везу управо са надимком *Бујари*, сматрајући да су Готовушани исти онакви какви су бугарски окупатори били у Сиринићу – насилни, окрутни, и слично.

Поменута аналогија између надимка *Бујари* и наводних особина становника Готовуше могла се чути и међу сâмим Готовушанима. Репутацију бугарских окупатора у Сиринићу поједини саговорници из овог села пројектовали су на претпостављене заједничке карактеристике Готовушана, док су неки међу њима ове карактеристике узимали и као разлог због ког је Готовушанима поменути надимак од стране сиринићких Срба приписан:

„Бугари су се овде показали лоше. Више него Немци. [...] И онда су после наши волели да се мало потуку и онда су их назвали Бугари. По томе смо ми добили назив Бугари. [...] Зато што су волели да се туку. Опасни ко Бугари! Јер су и Бугари тукли Србе за време Другог светског рата. А Готовушани волели да се потуку, па Штрпчани нарочито их звали: Пусти, они су Бугари! Кажу: Пусти га, он је Бугарин! [...] Плашили су их се људи, као од Бугара. Значи, ако дође до расправе, каже: Пусти га, он је Бугарин! Не вреди са њим да се расправљаш, ће те истепа“ (смех) (м. рођ. 1956. год., разговор вођен 18. марта 2024. године).

Негативне особине које су саговорници из Штрпца приписивали Готовушанима, а које су повезиване са надимком *Бујари*, у свести саговорника из Готовуше јављале су се у другачијем светлу, и то као обрнути одраз у огледалу, што значи да су оне доживљаване у позитивном контексту, и то на начин да су Готовушани представљани као „најјачи“, „главни“, и слично. Наведене карактеристике саговорници из Готовуше становницима свог

села приписивали су нарочито са становишта односа према Штрпчанима („Штрпчани су веће село. Па што ако су веће село? Ми смо јачи“ (м. рођ. 1954. год., разговор вођен 14. јуна 2023. године)), или у контексту појединих догађаја, као што су то, на пример, поменути турнири у фудбалу, када би, како је већина саговорника из Готовуше наводила, екипа из овог села најчешће побеђивала: „Готовушани јесу добри у фудбалу и углавном победу сваке године. И онда, ако је неко љут, ако је изреволтиран, каже: Овија Бугари! [...] Кажу: Увек мора да победу!“ (ж. рођ. 1993. год., разговор вођен 15. јуна 2023. године). Стереотипне представе које су о њима Штрпчани имали као о *Бујарима* код Готовушана су се, дакле, испољавале у форми аутостереотипа, али са супротним вредносним предзнаком. Улепшавајућу слику о себи становници Готовуше посебно су потцртавали надимком *злајшњи*, који су, према казивању саговорника, подједнако из Штрпца и Готовуше, са значењем „најбољи“ они у сврху самоидентификације најчешће користили.

ЗАВРШНО РАЗМАТРАЊЕ

У светлу преовлађујуће друштвене слике Косова и Метохије, која се не само у широј јавности, већ неретко и у науци поједностављује свођењем на међуетничке, претежно српско-албанске односе, истраживањем представљеним у раду пажња је скренута на *сџоља* не толико видљиву унутаретничку хетерогеност међу сâмим Србима на подручју покрајине, и то у једној локалној средини као што је шарпланинска жупа Сиринић. Резултатима истраживања указано је на појаву колективних именовања унутар заједнице сиринићких Срба, засновану на давању заједничких надимака становницима истог насеља, док је циљ истраживања био усмерен ка пружању доприноса разумевању наведеног феномена, уз настојање да он буде сагледан превасходно са емпиријског становишта. Акцент у раду био је стављен на разматрање употребе етнонима *Бујари*, као надимка којим Срби из Сиринића именују становнике села Готовуше, а који и сâми становници овог села у одређеним ситуацијама користе да би означили себе. С обзиром на ограничен узорак непробабилистичког типа, као и ограничени период током ког је истраживање вршено, у раду презентовани резултати не могу се сматрати једнозначним, односно довољним за доношење потпунијих закључака од значаја за истраживану тему. Ипак, имајући у виду да су истраживања надимака села у домаћој етнологији и антропологији до данас била прилично занемарена, као и чињеницу да унутаретничка именовања код сиринићких Срба до сада нису проучавана, резултати приказани у раду могу се посматрати као допринос проблематизацији посматраног феномена, гледано како на ширем емпиријском и теоријском плану, тако и на пољу продубљивања истраживане теме у сâмом Сиринићу.

Резултати истраживања указали су на то да надимци села у Сиринићу чине релативно виталан елемент система унутаретничке комуникације међу

Србима у области жупе, у прилог чему говори податак да се осим надимка *Бујари*, са улогом именованга становника Готовуше, у говору локалног српског становништва среће још неколико надимака за означавање житеља више сиринићких насеља. На основу емпиријског материјала презентованог у раду уочава се да је реч о надимцима за које се може рећи да рефлектују извесну друштвену дистанцу међу становницима насеља који су њима означени, што је нарочито приметно на примеру односа становника Штрпца и Готовуше, коме је у раду највећа пажња била посвећена. Резултати истраживања показали су да су саговорници обухваћени истраживањем надимак *Бујари* доживљавали као својеврсни симболички маркер у функцији обликовања „границе“ међу житељима два наведена насеља, односно њихове неформалне класификације, утолико више што он у том случају није фигурирао само као средство спољашње идентификације, усмерено ка именовану Готовушана од стране Штрпчана, већ и као средство унутрашње идентификације, које Готовушани користе у сврху означавања себе. Овако посматрана, употреба надимка *Бујари* у комуникацији међу сиринићким Србима може се разумети као показатељ друштвених односа унутар истраживане српске заједнице, у којој, како је истраживање показало, елементи унутаретничких перцепција различитости, компетиција, па и ривалитета, нису непознати. Наведени односи, нарочито међу становницима Штрпца и Готовуше, практично су „инкорпорирани“ у вредносни контекст надимка *Бујари*, који због свог наводног порекла у основи има подругљиво значење, али који Готовушани, дакле они који су овим надимком означени, успевају да „преокрену“ у своју корист и тако однос ривалитета спрам Штрпчана додатно акцентују.

На основу резултата истраживања вероватно се оправдано може констатовати да именоване становника Готовуше надимком *Бујари* показује особине феномена који тежи ка извесном обликовању *друјосџи* унутар релативно компактне етничке целине састављене од припадника заједнице сиринићких Срба. Поменуто улогу овом феномену могуће је приписати не само због тога што се он може посматрати као средство изражавања перцепција међусобних разлика, па и односа компетиција и ривалитета међу становницима Штрпца и Готовуше, већ и стога што се за њега везују одређене стереотипне представе, али и аутостереотипи. Гледано са овог аспекта, међутим, сигурно не би требало занемарити чињеницу на коју су саговорници обухваћени истраживањем указивали, а то је да се надимак *Бујари* за означавање становника Готовуше данас у Сиринићу користи углавном у шаљивом контексту. Иако у основи са подругљивим значењем, овај надимак се већином употребљава без намере да се нанесе увреда ономе ко је њиме именован, док се они који су њиме означени због тога најчешће не осећају увређеним. Ако се има у виду значај шале и хумора као механизма зближавања и успостављања приснијих односа међу људима, и узимајући у обзир особину надимака као културне појаве која доприноси друштвеној интеграцији (Ritig Beljak 1976: 98), онда из разматрања не би требало искључити улогу проучаваног феномена као чиниоца који на један

инверзан начин, обртањем уобичајеног реда стварности, служи као средство „културне интимности“ унутар заједнице сиринићких Срба усмерено ка неговању међусеоских контаката и веза.

ЛИТЕРАТУРА

- Букумирић 1988: Милета Букумирић. „Ономастика Сиринићке жупе“. *Ономастолошки прилози*, књ. IX, 253–470.
- Vukanović 1986: Tatomir Vukanović. *Srbi na Kosovu II*. Vranje: Nova Jugoslavija.
- Вучинић Нешковић 2013: Весна Вучинић Нешковић. *Метјоголоуија тјеренској истрјаживања у антропологији: Од нормативной до искусственой*. Етнолошка библиотека. Посебна издања, књ. 10. Београд: Српски генеалошки центар.
- Ђурић 2023: Драгана Ђурић. „Обредне поворке вучари на Косову и Метохији као део нематеријалне културне баштине“. *Заштитија, очување и афирмација српској културној наслеђа на Косову и Метохији*. Зборник радова са научног скупа одржаног 1. и 2. јуна 2021. године. Том II. Београд: Српска академија наука и уметности, 549–562.
- Зарковић 2016: Весна Зарковић. „Политика Бугарске према Косову и Метохији током Првог светског рата“. *Баштина*, св. 40, 49–63.
- Златановић 2011: Сања Златановић. „Дискурзивно обликовање ‚других‘: српска заједница југоисточног Косова у послератном контексту“. *Гласник Етнoгpафској институту САНУ LIX (2)*, 77–87.
- Јастребов 2018: Иван Степанович Јастребов. *Стара Србија и Албанија*. Београд: Службени гласник.
- Јовановић 2001: Милош Јовановић. „Списак насеља са географским и демографским обележјима“. *Насеља и стјановништво области Бранковића 1455. године*. Ур. Милош Мацура. Београд: Српска академија наука и уметности: Службени гласник, 107–118.
- Марјановић 2008: Весна Марјановић. *Маске, маскирање и ритуали у Србији*. Београд: Чигоја штампа: Етнографски музеј.
- Младеновић 2005: Радивоје Младеновић. „Дијалектолошко истраживање Сиринића“. *Живот у енклави*. Ур. Биљана Сикимић. Лицеум 9. Крагујевац: Одељење за језик и књижевност Центра за научно истраживање САНУ: Универзитет у Крагујевцу, 167–192.
- Младеновић 2019: Радивоје Младеновић. „Говор северношарпланинске жупе Сиринић“. *Српски дијалектолошки зборник LXVI/1*. Београд: Српска академија наука и уметности: Институт за српски језик САНУ, 1–1047.
- Nedeljković 2017: Saša Nedeljković. „Nadimci sela u Karaševu: Prilog antropološkom proučavanju onomastike“. *Antropologija* 17, sv. 2, 9–23.
- Павловић 2018: Александар Павловић. „Женидба Краљевића Марка‘ на дан Белих поклада у Штрпцу“. *Баштина*, св. 44, 469–497.
- Павловић 2019: Александар Павловић. „Елементи родне стереотипизације у покладном ритуалу, Женидба Краљевића Марка‘ у Сиринићкој жупи“. *Стереотипът в славянските езици, литератури и култури (Сборник с доклади от Четирнадесетите международни славистични четения София, 26–28 април 2018 г.)*. Том II. Ур. Владимир Колев. София: Универзитетско издателство „Св. Климент Охридски“, 388–396.

- Павловић 2022: Александар Павловић. „Покладна свадба у Штрпцу: Разговор са „Краљевићем Марком“. *Савремена српска фолклористика XI*. Ур. Смиљана Ђорђевић Белић, Данка Лајић Михајловић, Биљана Сикимић. Београд: Удружење фолклориста Србије: Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“; Лозница: Центар за културу „Вук Караџић“; Тршић: Научно-образовно културни центар „Вук Караџић“, 219–240.
- Петровић 1998: Петар Ж. Петровић. „Бела недеља“. *Српски митолошки речник*. Уредник Никола Пантелић. [Друго, допуњено издање.] Београд: Етнографски институт САНУ: Интерпринт, 31.
- Prošić 1978: Mirjana Prošić. „Teorijsko-hipotetički okvir za proučavanje poklada kao obreda prelaza“. *Etnološke sveske*, br. 1, 33–50.
- Radovanović 1998: Svetlana Radovanović. „Albanci Siriničke župe. Prilog proučavanju multietničkih zajednica šarplaninskog regiona Srbije“. *Stanovništvo* 1–2, 49–80.
- Радовановић 2000: Милован Радовановић. „Шар-планина и њене жупе у косовско-метохијској области јужне Србије“. *Гораници, Муслимани и Турци у шар-панинским жупама Србије*. Београд: Српска академија наука и уметности: Географски институт „Јован Цвијић“ САНУ, 7–22.
- Ritig Beljak 1976: Nives Ritig Beljak. „Smisao seoskih nadimaka: Pristup analizi“. *Narodna umjetnost* XIII, 93–111.
- Урошевић 2001: Атанасије Урошевић. *О Косову: Антирподојеографске студије и групи сѝиси*. Приштина: Народна и универзитетска библиотека „Иво Андрић“: Институт за српску културу; Ђилане: Књижара „Свети Сава“.
- Цвијић 1996: Јован Цвијић. *Основе за јеографију и јеологију Македоније и Сѝаре Србије*. Сабрана дела, књ. 12. Београд: Српска академија наука и уметности: Завод за уџбенике и наставна средства.

Aleksandar S. PAVLOVIĆ

INTERETHNICAL NAMINGS AMONG SERBS IN ŠAR MOUNTAINS
PARISH SIRINIĆ: AN EXAMPLE OF *BULGARIANS*,
RESIDENTS OF THE VILLAGE GOTOVUŠA

Summary

The subject of the paper is the phenomenon of collective namings within the community of Serbs in Šar Mountains parish Sirinić, based on giving common nicknames to residents of the same village. The emphasis of the research is on the consideration of the use of the term *Bulgarians*, by which Serbs from different Sirinić settlements name the residents of one village – Gotovuša, but which the residents of the said village in certain situations also use to refer to themselves. The naming of the residents of Gotovuša by the mentioned term is observed as a part of a system that, in addition to nicknames, contains certain invectives and stereotypes, which brings this practice into connection to the shaping of *otherness* within a relatively compact ethnic entity composed of members of the Sirinić Serb community. Taking into account that until

today there is no research on village nicknames in Sirinić, the main goal of the paper is aimed at understanding the researched phenomenon. In the context of the prevailing picture of interethnic, mainly Serbian-Albanian relations in Kosovo and Metohija, the additional goal of the paper is an attempt to put more light on the *outside* not so visible internal heterogeneity among the Serbs themselves, in the case of a local area such as Šar Mountains parish Sirinić. The results presented in the paper were obtained using qualitative research methods, primarily conducting conversations with interlocutors, and were realized on the basis of field research conducted in Sirinić on several occasions during 2023 and 2024.

Keywords: Sirinić, Gotovuša, Serbs, *Bulgarians*, Štrpce, Kosovo and Metohija, interethnic namings, village nicknames.